

Regionerna utvecklar Sverige

Rapport 0487

tillväxt
verket

Förord

Den regionala utvecklingspolitiken ska bidra i omställningen till ett hållbart samhälle – i alla delar av landet. I respektive län ansvarar regionen för att samordna, utveckla och genomföra arbetet för en hållbar regional utveckling. Enligt lag ska regionerna varje år redovisa resultaten av arbetet i en rapport till regeringen.

Den här populärversionen är Tillväxtverkets sammanfattning av regionernas rapporter för 2023. Den ger en bild över det arbete som genomförts runt om i Sveriges regioner.¹

Först redogör vi för Tillväxtverkets slutsatser. Därefter presenterar vi regionernas arbete utifrån de strategiska områdena i *Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030*.

Dessa områden är:

- 1. likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet**
- 2. kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet**
- 3. innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet**
- 4. tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.**

Områdena är centrala för genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. De ska bidra till att möta samhällsutmaningar, ta tillvara möjligheter och hitta lösningar.

Samhällsutmaningarna är demografiska förändringar, globalisering, miljöproblem och klimatförändringar, socioekonomi och sammanhållning samt teknisk utveckling.

---

¹ Om du vill fördjupa dig är den fullständiga rapporten [Regionalt utvecklingsarbete 2023](#).

Sammanfattade slutsatser från 2023 ÅRS RAPPORTERING

Regionerna genomför ett **omfattande arbete för att bidra till målet för den regionala utvecklingspolitiken samt till Agenda 2030**. Det går dock inte att se vilka resultat det regionala utvecklingsarbetet leder till på sikt. Detta beror på formerna för rapporteringen. Tillväxtverket anser att utredningen av politikområdet bör inkludera hur arbetet som regionerna och andra aktörer utför följs upp och utvärderas.

Integrering av hållbarhet är på regionernas agendor och det tidigare uppdraget *Vägar till hållbar regional utveckling* har gett avtryck.² Även om regionerna har kommit olika långt i arbetet fortsätter de att förvalta resultaten och utvecklar nya arbetssätt och metoder för att möta samhällsutmaningarna. Inte minst vad gäller arbetet med att hållbarhets säkra 1:1-medel.³ Tillväxtverket menar att det finns ett fortsatt behov av att stärka den regionala kapaciteten för omställning i linje med den regionala utvecklingspolitikens mål.

En följd av regionernas hållbarhetsintegrerade arbetssätt är att sakområdes-specifika insatser för exempelvis integration och jämställdhet kan bli färre. Det kan också leda till att sådana insatser blir mindre synliga. Insatser för miljö och klimat förekommer genomgående i regionernas rapporter. Exempelvis i form av energifrågor. De är ständigt aktuella och verkar även tillta i betydelse. Bland annat utifrån etableringar av elitensiva verksamheter samt att befintliga verksamheter ställer om.

Det regionala utvecklingsarbetet utgår ifrån ett territoriellt perspektiv.⁴ **Hur skilda geografiska förutsättningar påverkar insatser och prioriteringar är dock inte alltid tydligt.** För att åstadkomma en hållbar regional utveckling behöver insatser anpassas utifrån den specifika geografien. **Regionerna har kommit olika långt** i detta och har olika kapacitet att hantera exempelvis inom regionala skillnader. Tillväxtverket ser behov av att stärka kapaciteten för att hantera olika territoriella perspektiv.

Samverkan är fortsatt central i det regionala utvecklingsarbetet. Den sträcker sig över flera nivåer och områden. Utifrån regionernas rapporter är det däremot svårt att bedöma hur utvecklad samverkan är.

Regionernas samverkan med kommuner är den som förekommer mest frekvent. Kommunerna spelar en viktig roll i samhällsutvecklingen. Möjligheterna, utmaningarna, målkonflikterna och potentialen för utveckling blir allra tydligast på lokal nivå. Att bygga kapacitet för att hantera samhällsutmaningarna på alla nivåer är därför viktigt för det regionala utvecklingsarbetet.

---

2 Om Tillväxtverket och regionernas arbete med det tidigare regeringsuppdraget.

3 Staten fördelar anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder till regionerna varje år. Regionerna fattar beslut om hur medlen ska användas till insatser som bidrar till utveckling i länen.

4 Territoriella perspektiv avser hur insatser och prioriteringar tar hänsyn till varierande förutsättningar mellan till exempel landsbygder och städer av olika storlek och karaktär. Men också olika funktionella samband över kommun-, läns-, och landsgränser.

Även samverkan mellan regionerna framkommer tydligt. **Samverkan är ett sätt att bygga kapacitet.** Exempelvis framgår att en drivkraft för detta kan vara att de enskilda regionerna har begränsade analysresurser. Samarbete med andra regioner blir ett sätt att få mer analysarbete gjort med befintliga resurser.

Vad gäller **samverkan med länsstyrelser och andra statliga myndigheter är utmaningarna mindre framträdande** än tidigare. Flera påpekar dock brister vad det gäller automatiserad tillgång till regional statistik från myndigheter. Tillväxtverket betonar vikten av att myndigheter beaktar territoriella perspektiv.

Internationellt samarbete och finansiering genom **EU:s sammanhållningspolitik är viktiga delar i det regionala utvecklingsarbetet.** Med undantag av påverkansarbete och en tendens till ökat antal insatser för internationalisering ser Tillväxtverket få exempel på samarbete över nationsgränser genom exempelvis Interreg.

De flesta regionerna beskriver den **oro som finns i och med att uppdraget för digitaliseringskoordinatorer upphörde.** Tillväxtverket menar att det behövs en långsiktighet i arbetet med att ta tillvara digitaliseringens möjligheter så att dess förtjänster kommer alla medborgare till godo. Arbetet behöver inkludera och ta tillvara regionernas erfarenheter.

De lagstadgade uppgifterna om **kompetensförsörjning har blivit etablerade och fått genomslag.**⁵ Här delar vi regionernas uppfattning om att ersättningsmodellen för arbetet med att bedöma kompetensbehov hämmar regioner med störst utmaningar och behov.

Frågor kring **säkerhetsläge och krisberedskap har, trots omvärldsläget, inte fått något större genomslag** i regionernas rapporter. Utmaningar med ansträngd ekonomi framkommer i lite högre grad. Både Nato-medlemskapet och det ekonomiska läget kan komma att påverka den regionala utvecklingen än mer framöver.

EU:s programperiod 2021–2027 kom i gång på allvar under 2023. Det har skapat efterfrågan av finansiering från 1:1-anslaget. Osäkerheter i ekonomin har dock inneburit en svagare investeringsvilja i företag och mindre medel för utvecklingsinsatser i kommuner. Det har medfört att det till viss del varit svårt att förutse hur 1:1-anslaget skulle fördelas mellan projekt- och företagsstöd samt kommersiell service.

Likt tidigare år används 1:1-anslaget främst till projektverksamhet. Fler regioner vill förstärka stöden till företag. **Regionernas finansiering via anslag 1:1 bidrar fortsatt i hög grad till genomförandet av Regionalfonden.** Medfinansiering av de regionala programmen är fortsatt vanligare än inom Interreg och Socialfonden.

---

⁵ Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och skollagen (2010:800).

Fyra strategiska områden

Här följer en sammanfattning av regionernas arbete utifrån de fyra strategiska områdena i nationella strategin.

1

Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet

2

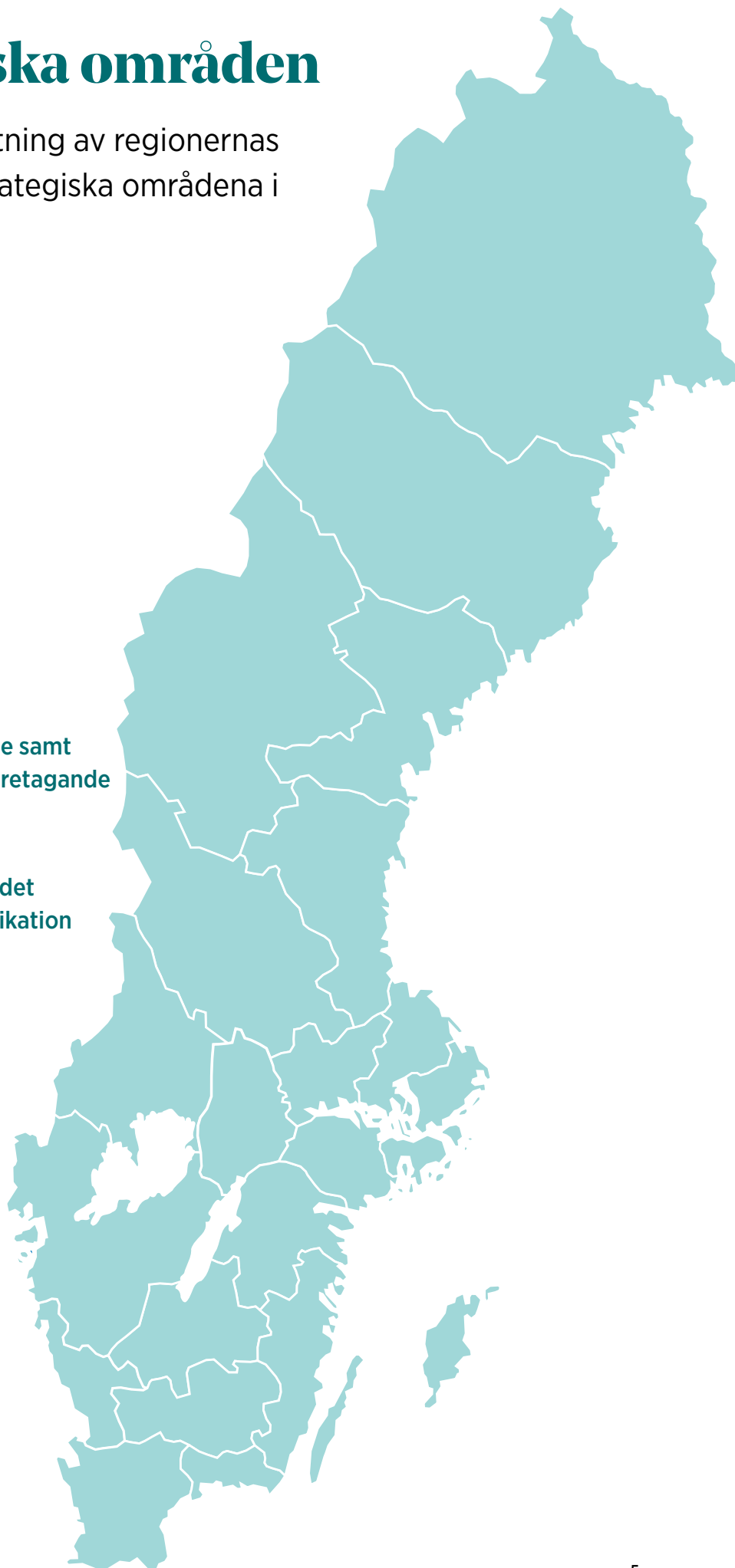
Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet

3

Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet

4

Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet

1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet

Regionerna redovisar här en spännvidd av olika utmaningar, insatser och målsättningar. Arbetet handlar i stora drag om:

- ▶ attraktiva och inkluderande boendemiljöer
- ▶ folkhälsa
- ▶ kultur, fritid och upplevelser
- ▶ arbetsmarknad och kompetensförsörjning
- ▶ regional planering
- ▶ transporter, infrastruktur och kollektivtrafik
- ▶ kommersiell och offentlig service.

Området om likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd täcker alltså många samhällsfrågor. Att regionerna rapporterar insatser som även finns inom de strategiska områdena *kompetensförsörjning och kompetensutveckling* samt *tillgänglighet genom digital kommunikation och transportsystemet* är därför inte överraskande.

Alla regioner beskriver olika typer av insatser för att hantera territoriella perspektiv. Det handlar om allt från insatser som hanterar utmaningar i specifika typer av geografier. Exempelvis projekt för lokal utveckling och insatser för utsatta geografiska områden och målgrupper. Till verktyg för att hantera olika territoriella perspektiv. Regional planering och regionala serviceprogram framkommer som några av de viktigaste. Inom regional planering ser vi även tendenser till att allt fler sakområden inkluderas.

Bredden på området och regionernas mandat att hantera olika frågeställningar gör att samverkan med andra aktörer är viktigt. Samverkan med kommuner och länsstyrelse är vanligast och sker i stort sett inom alla typer av insatser. Regionerna samverkar även med myndigheter och andra aktörer. Men då är det mer beroende av inriktningen på insatsen. Exempel på andra samverkansaktörer är *Trafikverket, Folkhälsomyndigheten, lärosäten, Hela Sverige ska leva* och *Coompanion*.

Samverkan är också en metod för att möta utmaningar. Exempel på utmaningar inom området som regionerna beskriver är demografi, energiförsörjning, tillgång till kommersiell service och kollektivtrafik.

”Regional planering är viktigt för att hantera platsers olika förutsättningar.”

2 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet

Regionernas arbete inom detta område handlar övergripande om:

- ▶ strategiskt arbete och regionala strukturer
- ▶ analyser, prognoser och bedömningar
- ▶ insatser för varierat och flexibelt utbildningsutbud
- ▶ insatser utifrån regionala behov.

Samverkan, analyser och kunskapsunderlag är grundläggande element inom området kompetensförsörjning och kompetensutveckling. Regionerna tar ansvar för att samordna, styra och driva på utvecklingen utifrån regionala förutsättningarna.

Omställning och matchning på arbetsmarknaden är viktig för kompetensförsörjningen. Det sker exempelvis tidiga insatser för unga, vägledning och insatser för att öka attraktiviteten till olika utbildningar och yrken.

Regionerna genomför även integrationsinsatser för att stärka kompetensförsörjningen. Målgruppen för detta är under viss förändring. Fokus flyttar till arbetskraftsinvandring eller etablering på arbetsmarknaden av personer som befunnit sig i Sverige en längre tid.

Utöver integrationsinsatser är det dock få redovisningar om att öka utbudet av arbetskraft genom att arbeta med andra marginaliserade grupper.

Generellt redovisar regionerna få insatser för att sänka trösklarna till arbetsmarknaden, eller för att bredda synen på individers kompetens och kunnande.

Lagändringarna om att bedöma kompetensbehov i länen ger genomslag.⁷ Det framgår att regionernas arbete med planering och dimensionering av gymnasial utbildning har varit en viktig uppgift under året. Ändringarna tydliggör det regionala ansvaret för kompetensförsörjning och visar på vikten av olika kunskapsunderlag. De medför även att regionerna ser över strukturer för samverkan med andra aktörer.

Det framkommer också utmaningar med att ersättningen för att bedöma regionala kompetensbehov är baserad på befolkning. Arbetsuppgiften är densamma för alla regioner. Men omfattningen på arbetet beror dock i liten del på hur stor befolkningen är.

”Lagändringarna tydliggör regionernas ansvar för kompetensförsörjning.”

⁷ Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och skollagen (2010:800).

3 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet

Inom det här området handlar regionernas arbete i stora drag om:

- ▶ smart specialisering
- ▶ cirkulär ekonomi
- ▶ energiomställning
- ▶ möjligheter med digitalisering
- ▶ företagsfrämjande
- ▶ internationalisering och export.

Grön omställning är ett tvärgående tema inom området om innovation, förnyelse, entreprenörskap och företagande. Insatser för detta tycks både ha ökat och blivit mer konkreta jämfört med tidigare år. Nu finns exempel såsom utbildningar för företag, satsningar på solceller och klimatsmarta transporter. Regionerna beskriver vikten av ett hållbart näringsliv, betydelsen av innovation och teknisk utveckling samt utformandet av cirkulära affärsmodeller.

Majoriteten av regionerna arbetar med cirkulär ekonomi och/eller energiomställning. De jobbar också med insatser som är kopplade till digitalisering eller AI i syfte att bibehålla näringslivets konkurrenskraft.

Smart specialisering är grundläggande för att skapa regionala innovationssystem som främjar

omställning och konkurrenskraft i hela landet. Här är Regionalfonden, men även olika Vinnova-satsningar, viktiga.

Alla regioner har en strategi för smart specialisering. Vanligaste fokusområden är besöksnäring, livsmedel, energi samt olika delar av industri-sektorn. Regionerna har dock kommit olika långt med implementeringen av strategierna. En vanligt förekommande utmaning är att fokusområdena är olika i sin natur.

Samverkan är en framgångsfaktor för innovation, förnyelse, företagande och entreprenörskap. Regionerna samverkar med aktörer inom länet men även med andra regioner. Samverkan med internationella aktörer börjar också bli något mer förekommande.

”Insatser för grön omställning har ökat och blivit mer konkreta.”

4 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet

Inom det här strategiska området delar vi in regionernas arbete i två kategorier:

- ▶ tillgänglighet genom transportsystemet
- ▶ tillgänglighet genom digital kommunikation.

Det finns en fortsatt utbredd samverkan mellan regionerna inom transportinfrastruktur. Antingen inom ramen för storregionala projekt eller påverkan på den långsiktiga infrastrukturplaneringen. En stor andel av insatserna handlar om att framföra regionens behov och nytta av olika typer av större satsningar. Ofta kopplat till stora infrastrukturåtgärder.

Detta kan ses i ljuset av att den nationella strategin lyfter att "för att uppnå en hållbar tillgänglighet behöver fokus läggas på digitala och elektroniska kommunikationer och tjänster i stället för fysisk förflyttning." Men också att "god och hållbar tillgänglighet är central för att ge människor tillgång till vård, omsorg och service liksom aktiviteter och miljöer för en meningsfull fritid."

Det är få insatser som berör detta. Det finns undantag men generellt redovisar regionerna mer omfattande arbete med önskad regionförstoring och stråksatsningar än insatser för ökad närhet.

Flera regioner arbetar också med beteende-

förändring och främjande av hållbart resande. Exempelvis genom elektrifiering och förnybara drivmedel. Samtidigt är omställningen till ett hållbart transportsystem beroende av en långsiktig inriktning på nationell och internationell nivå. Regionernas mandat och resurser är begränsade.

I arbetet med digital tillgänglighet är tillgång till bredband i hela länen prioriterat. Det är en stor utmaning i de glesare delarna av landet där det återstår att koppla upp områden på ett hållbart och ekonomiskt sätt.

Det finns en risk med de goda ambitionerna att få ihop resurser för att bygga ut de områden som ännu inte har bredband. Det kan ta fokus från digitaliseringens möjligheter och att detta kan bidra till en hållbar utveckling.

Flera regioner har dock påbörjat ett arbete och samverkan kring öppna data. Arbete med digitalt utanförskap, digital delaktighet och jämlik teknik är exempel på andra viktiga insatser som kompletterar insatser för den tekniska utvecklingen.

"I arbetet med digital tillgänglighet är tillgång till bredband prioriterat."

Du kan ladda ned Tillväxtverkets publikationer på tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, juni 2024

Digital: ISBN 978-91-89730-76-2

Rapport 0487

Har du frågor om den här publikationen, kontakta:

Ulrika Åberg eller Camilla Randström

Telefon, växel 08-681 91 00